

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра публічного управління, адміністрування та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної та
навчальної роботи

 А.М. Мартиненко

« 30 » 08 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЗАКОНОДАВСТВО В ЕКОЛОГІЧНІЙ ТА ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРАХ»
(назва навчальної дисципліни)

підготовки

бакалавра

(назва ступеня вищої освіти)

освітньо-наукової
програми

Відновлювальна теплоелектроенергетика, альтернативні
вид палива та захист довкілля

(назва освітньої програми)

спеціальності

183 Технології захисту навколишнього середовища

(код і назва спеціальності)

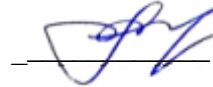
Полтава
2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Законодавство в екологічній та енергетичній сферах**» для здобувачів спеціальності **183 «Технології захисту навколишнього середовища»** першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Складена відповідно до освітньо-наукової програми «Відновлювальна теплоелектроенергетика, альтернативні види палива та захист довкілля» 2022 року.

Розробник: Трегубенко Г.П., старший викладач кафедри публічного управління, адміністрування та права

Погоджено:

Гарант освітньої програми

Оксана ІЛЛЯШ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри публічного управління, адміністрування та права

Протокол від « 22 » серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри

кафедри публічного управління, адміністрування та права

Інна КУЛЬЧІЙ

« 22 » серпня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією Навчально-наукового інституту інституту, фінансів, економіки та права

Протокол від « 29 » серпня 2024 року № 1

Голова навчально-методичної комісії

Свєнєія КАРПЕНКО

« 29 » серпня 2024 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		Форма здобуття освіти		
		денна	заочна	дистанційна
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>18</u> <u>Виробництво та технології</u>	обов'язкова		
Загальна кількість годин – 120				
Модулів – 1	Спеціальність <u>183 Технології захисту навколишнього середовища</u>	Рік підготовки:		
Змістових модулів – 2		3-й		
	Семестр			
	5-й			
Індивідуальне завдання – не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції		
		32 год.		
		Практичні, семінарські		
		16 год.		
		Лабораторні		
		0		
		Самостійна робота		
		72 год.		
		Індивідуальна робота:		
		0		
Вид контролю:				
екзамен				

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 48/72

2. Мета навчальної дисципліни

2.1. Навчальна дисципліна «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» є обов'язковою компонентою в освітньо-професійній програмі «Відновлювана теплоелектроенергетика, альтернативні види палива та захист довкілля» та має на меті формування у здобувачів вищої освіти знань про правове регулювання відносин у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки та формування знань про національне та міжнародне законодавство в енергетичній сфері.

2.2. В процесі вивчення навчальної дисципліни «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» у здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Відновлювана теплоелектроенергетика, альтернативні види палива та захист довкілля» формуються наступні програмні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

К02. Знання та критичне розуміння предметної області та професійної діяльності.

К08. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

К11. Здатність обґрунтовувати, здійснювати підбір, розраховувати, проектувати, модифікувати, готувати до роботи та використовувати сучасну техніку і обладнання для захисту повітряного, водного середовищ, раціонального землекористування, поводження з відходами.

К17. Здатність до забезпечення екологічної безпеки.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» є здобуті результати навчання із дисциплін, які мають бути попередньо опановані, зокрема: Безпека людини, захист водного середовища, Захист атмосферного середовища, Моніторинг довкілля.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Формулювання результатів навчання із дисципліни «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» базується на результатах навчання, визначених освітньою програмою «Відновлювана теплоелектроенергетика, альтернативні види палива та захист довкілля» (програмних результатах навчання), відповідно до матриці відповідності програмних результатів, зокрема:

Програмні результати навчання (ПР):

ПР01. Знати сучасні теорії, підходи, принципи екологічної політики, фундаментальні положення з біології, хімії, фізики, математики, біотехнології та фахових і прикладних інженерно-технологічних дисциплін для моделювання та вирішення конкретних природоохоронних задач у виробничій сфері.

ПР06. Обґрунтовувати та застосовувати природні (безпечні) та штучні системи і процеси в основі природоохоронних технологій відповідно екологічного імперативу та концепції сталого розвитку.

ПР08. Вміти продемонструвати навички вибору, планування, проектування та обчислення параметрів роботи окремих видів обладнання, техніки і технологій захисту навколишнього середовища, використовуючи знання фізико-хімічних властивостей поллютантів, параметрів технологічних процесів та нормативних показників стану довкілля.

ПР13. Вміти застосовувати основні закономірності безпечних, ресурсоефективних і екологічно дружніх технологій в управлінні природоохоронною діяльністю, в тому числі, через системи екологічного керування відповідно міжнародним стандартам.

ПР21. Вміти використовувати у виробничій та соціальній діяльності сучасні методи та засоби інформаційної комунікації з урахуванням принципів сталого розвитку, норм міжнародного та українського законодавства.

Формулювання результатів навчання має зазначати рівень їх сформованості, наприклад, через їх достатність для вирішення певного класу завдань професійної діяльності та/або подальшого навчання за освітньою програмою.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90 – 100	A	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82 – 89	B	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.

74 - 81	С	Добре	Здобувач загалом добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64 - 73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постановку стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60 – 63	E	Достатньо	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постановку стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень і володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній , що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.
35 - 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є неправильними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.	Низький , не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.

0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний, здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- поточний контроль:**
 - виконання практичних завдань;
 - тестування;
 - виконання завдань самостійної роботи;
- модульний контроль:**
 - тестування;
- підсумковий контроль:**
 - семестровий екзамен.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ЗАКОНОДАВСТВО В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ.

Тема 1. Предмет, принципи та система екологічного права. Джерела екологічного права.

Поняття екологічного права. Предмет і об'єкт екологічного права. Метод правового регулювання екологічних відносин. Принципи екологічного права. Система екологічного права. Загальна характеристика джерел екологічного права. Закони як джерела екологічного права. Міжнародні договори як джерела екологічного права України.

Тема 2. Екологічні права та обов'язки громадян.

Загальна характеристика екологічних прав громадян. Конституційні екологічні права громадян. Гарантії реалізації екологічних прав громадян. Обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Практичне заняття № 1.

Тема 3. Право власності на природні ресурси в Україні.

Поняття і зміст права власності на природні ресурси. Форми власності на природні ресурси. Суб'єкти й об'єкти права власності на природні ресурси. Підстави та порядок виникнення права власності на природні ресурси.

Тема 4. Право природокористування. Поняття і принципи права природокористування. Об'єкти та суб'єкти права природокористування. Правова класифікація видів природокористування. Підстави і порядок виникнення, припинення, зупинення та зміни права природокористування.

Практичне заняття № 2.

Тема 5. Екологічна безпека та її правове забезпечення.

Поняття екологічної безпеки й правова основа її забезпечення. Види екологічної безпеки. Правові заходи забезпечення екологічної безпеки. Юридична відповідальність за порушення в галузі екологічної безпеки.

Практичне заняття № 3.

Тема 6. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Поняття і зміст управління природокористуванням та охороною довкілля. Органи державного управління загальної компетенції. Органи державного управління спеціальної компетенції. Участь громадськості в управлінні природокористуванням і охороні довкілля.

Тема 7. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.

Поняття та підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення. Кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.

Практичне заняття № 4.

Змістовий модуль 2. ЗАКОНОДАВСТВО В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ.

Тема 8. Енергетичне право як підгалузь господарського та адміністративного права.

Визначення, предмет і метод енергетичного права. Система енергетичного права. Співвідношення з господарським, екологічним, податковим, адміністративним та міжнародним правом. Принципи енергетичного права: законність, доступність, безперебійність, безпека, енергоефективність, екологічна доцільність. Джерела енергетичного права: Конституція, закони, підзаконні нормативні акти, договори, судова практика. Роль судової практики та актів НКРЕКП у формуванні правозастосування. Проблеми кодифікації енергетичного права в Україні.

Тема 9. Джерела енергетичного права.

Конституція України. Закони України, що регулюють правовідносини в енергетиці. Закони України загального характеру. Підзаконні акти (Укази, розпорядження Президента України). Постанови КМУ. Розпорядження КМУ. Накази Міністерств. Постанови Національних комісій. Міжнародні договори.

Практичне заняття № 5.

Тема 10. Екологічне законодавство у сфері енергетики.

Основи екологічної політики держави. Законодавчі вимоги щодо ОВД (оцінка впливу на довкілля) енергетичних об'єктів. Забезпечення дотримання природоохоронних норм у діяльності електростанцій, ТЕЦ, ВДЕ. Санкції за порушення екологічних вимог. Енергетика та зміна клімату: національні зобов'язання. Громадські слухання, екологічна експертиза, роль місцевих громад. Практика зупинення/скасування проєктів через екологічні ризики.

Практичне заняття № 6.

Тема 11. Аналіз регуляторних актів енергетичного ринку

Регуляторні акти, котрі регулюють сферу енергоефективності та енергозбереження в сегменті енергетичного бізнесу. Технічні документи, що застосовуються в сфері енергоефективності та енергозбереження. Регуляторні акти сфери енергоефективності та енергозбереження. Основні видавці регуляторних актів (вторинного законодавства) для сфери енергоефективності та енергозбереження. Законодавче поле діяльності Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України. Технічний регламент: зміст, основні положення та призначення. Мета розроблення і застосування технічних регламентів. Національні органи стандартизації. Національні стандарти України: зміст, призначення, застосування.

Практичне заняття № 7.

Тема 12. Правові засади енергетичної політики України.

Поняття енергетичної політики держави, її функції, завдання, стратегічні напрями. Основні національні документи стратегічного планування в енергетиці (Енергетична стратегія України до 2035 року, Національний план скорочення викидів, Національний план з енергоефективності). Принципи державного управління в енергетичному секторі. Взаємозв'язок енергетичної політики з безпекою, економікою, екологією, міжнародною інтеграцією. Конституційні основи функціонування енергетичного сектору (статті 13, 16, 41, 92 Конституції України). Роль Президента України, Кабінету Міністрів, Верховної Ради у формуванні та реалізації енергетичної політики.

Практичне заняття № 8.

**8. Структура навчальної дисципліни
для денної форми здобуття освіти**

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. ЗАКОНОДАВСТВО В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ.						
Тема 1. Предмет, принципи та система екологічного права. Джерела екологічного права.	8	2	-			6
Тема 2. Екологічні права та обов'язки громадян.	10	2	2			6
Тема 3. Право власності на природні ресурси в Україні.	8	2	-			6
Тема 4. Право природокористування.	12	4	2			6
Тема 5. Екологічна безпека та її правове забезпечення.	10	2	2			6
Тема 6. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.	8	2	-			6
Тема 7. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.	12	4	2			6
Разом за змістовим модулем 1	68	18	8			42
Змістовий модуль 2. ЗАКОНОДАВСТВО В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ.						
Тема 8. Енергетичне право як підгалузь господарського та адміністративного права.	8	2	-			6
Тема 9. Джерела енергетичного права.	10	2	2			6
Тема 10. Екологічне законодавство у сфері енергетики.	12	4	2			6
Тема 11. Аналіз регуляторних актів енергетичного ринку	12	4	2			6
Тема 12. Правові засади енергетичної політики України.	10	2	2			6
Разом за змістовим модулем 2	52	14	8			30
Усього годин	120	32	16			72

9. Перелік питань для семінарських занять

Тема заняття та перелік питань	Кількість годин		
	для денної форми	для заочної форми	для дистанційної форми
Семінарське заняття не передбачені			

10. Перелік питань для практичних занять

Тема заняття та перелік питань	Кількість годин
	для денної форми
Тема 2. Екологічні права та обов'язки громадян. Практичне заняття 1. Екологічні права та обов'язки громадян. 1. Загальна характеристика екологічних прав громадян. 2. Конституційні екологічні права громадян. 3. Гарантії реалізації екологічних прав громадян. 4. Способи і форми захисту екологічних прав громадян. 5. Обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища	2
Тема 4. Право природокористування. Практичне заняття 2. Право природокористування. 1. Поняття права природокористування. 2. Право загального та право спеціального природокористування. 3. Постійне та тимчасове природокористування. 4. Право користування природними ресурсами загальнодержавного та місцевого значення. 5. Принципи права природокористування.	2
Тема 5. Екологічна безпека та її правове забезпечення. Практичне заняття 3. Екологічна безпека та її правове значення. 1. Поняття екологічної безпеки та правова основа її забезпечення. 2. Види екологічної безпеки. 3. Правові заходи забезпечення екологічної безпеки. 4. Юридична відповідальність за порушення в галузі екологічної безпеки.	2
Тема 7. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення. Практичне заняття 4. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення. 1. Поняття та підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. 2. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення. 3. Кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення. 4. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.	2

Тема 9. Джерела енергетичного права. Практичне заняття 5. Джерела енергетичного права. 1. Конституція України. 2. Закони України, що регулюють правовідносини в енергетиці. Закони України загального характеру. 3. Підзаконні акти. Постанови КМУ. Розпорядження КМУ. Накази Міністерств. 4. Постанови Національних комісій. Міжнародні договори.	2
Тема 10. Екологічне законодавство у сфері енергетики. Практичне заняття 6. Екологічне законодавство у сфері енергетики. 1. Основи екологічної політики держави. 2. Законодавчі вимоги щодо ОВД (оцінка впливу на довкілля) енергетичних об'єктів. 3. Забезпечення дотримання природоохоронних норм у діяльності електростанцій, ТЕЦ, ВДЕ. 4. Санкції за порушення екологічних вимог.	2
Тема 11. Аналіз регуляторних актів енергетичного ринку Практичне заняття 7. Аналіз регуляторних актів енергетичного ринку 1. Регуляторні акти, котрі регулюють сферу енергоефективності та енергозбереження в сегменті енергетичного бізнесу. 2. Технічні документи, що застосовуються в сфері енергоефективності та енергозбереження. 3. Регуляторні акти сфери енергоефективності та енергозбереження. Основні видавці регуляторних актів (вторинного законодавства) для сфери енергоефективності та енергозбереження. 4. Законодавче поле діяльності Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України.	2
Тема 12. Правові засади енергетичної політики України. Практичне заняття 8. Правові засади енергетичної політики України. 1. Поняття енергетичної політики держави, її функції, завдання, стратегічні напрями. 2. Основні національні документи стратегічного планування в енергетиці (Енергетична стратегія України до 2035 року, Національний план скорочення викидів, Національний план з енергоефективності). 3. Принципи державного управління в енергетичному секторі. 4. Взаємозв'язок енергетичної політики з безпекою, економікою, екологією, міжнародною інтеграцією.	2
Усього	16

11. Перелік питань для лабораторних занять

Тема заняття та перелік питань	Кількість годин		
	для денної форми	для заочної форми	для дистанційної форми
Лабораторні заняття не передбачені			

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи здобувача є: робота з нормативно-правовими актами, порівняння їх та застосування на практиці.

У процесі самостійної роботи здобувачі мають навчитися користуватися бібліотечними фондами та електронними базами даних, знаходити й опрацювати сучасну наукову, навчальну та практичну літературу, узагальнювати отриману інформацію, складати конспекти, готувати аналітичні матеріали та пропозиції, що сприятимуть глибокому розумінню проблем правотворення та правозастосування в екологічній та енергетичній сферах.

Види самостійної роботи здобувача вищої освіти:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими у робочій програмі дисципліни;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- відвідування консультацій відповідно до графіку консультацій кафедри;
- підготовка до складання семестрового екзамену.

Питання

для самостійного вивчення здобувачами

Питання для самостійного вивчення здобувачами

№ п/п	Перелік питань	Кількість годин		
		для денної форми	для заочної форми	для дистанційної форми
Змістовий модуль 1. ЗАКОНОДАВСТВО В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ.				
Тема 1. Предмет, принципи та система екологічного права. Джерела екологічного права.				
1	Характеристика ключових джерел екологічного права.	3		
2	Проблеми та недоліки у сучасному екологічному праві.	3		
Тема 2. Екологічні права та обов'язки громадян.				
3	Система прав громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища.	3		
4	Система обов'язків громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища.	3		
Тема 3. Право власності на природні ресурси в Україні.				
5	Суб'єкти й об'єкти права власності на природні ресурси.	3		
6	Підстави та порядок виникнення права власності на природні ресурси.	3		
Тема 4. Право природокористування.				
7	Аналіз права користування природними ресурсами загальнодержавного значення.	3		
8	Аналіз права користування природними ресурсами місцевого значення	3		
Тема 5. Екологічна безпека та її правове забезпечення.				
9	Види юридичної відповідальності за порушення в галузі екологічної безпеки.	3		
10	Кримінальна відповідальність за порушення в галузі екологічної безпеки.	3		
Тема 6. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.				
11	Органи державного управління спеціальної компетенції.	3		
12	Участь громадськості в управлінні	3		

	природокористуванням і охороні довкілля.			
Тема 7. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.				
13	Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення як правовий інститут.	3		
14	Проблеми відповідальності за екологічні правопорушення.	3		
Змістовий модуль 2. ЗАКОНОДАВСТВО В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ.				
Тема 8. Енергетичне право як підгалузь господарського та адміністративного права.				
15	Роль судової практики та актів НКРЕКП у формуванні правозастосування.	3		
16	Проблеми кодифікації енергетичного права в Україні.	3		
Тема 9. Джерела енергетичного права.				
17	Постанови Національних комісій.	3		
18	Міжнародні договори.	3		
Тема 10. Екологічне законодавство у сфері енергетики.				
19	Дотримання природоохоронних норм у діяльності електростанцій.	3		
20	Дотримання природоохоронних норм у діяльності електростанцій ТЕЦ, ВДЕ.	3		
Тема 11. Аналіз регуляторних актів енергетичного ринку.				
21	Національні органи стандартизації.	3		
22	Національні стандарти України: зміст, призначення, застосування.	3		
Тема 12. Правові засади енергетичної політики України.				
23	Роль Президента України, Кабінету Міністрів, Верховної Ради у формуванні та реалізації енергетичної політики.	3		
24	Роль Верховної Ради у формуванні та реалізації енергетичної політики.	3		
	Разом	72		

13. Індивідуальні завдання

Не передбачено планом.

14. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання, які поєднуються з сучасними інтерактивними технологіями. Це сприяє не лише засвоєнню теоретичних знань, а й формуванню практичних навичок та soft skills, необхідних майбутнім фахівцям у сфері права. Для забезпечення ефективності освітнього процесу використовуються сучасні інструменти та обладнання, серед яких мультимедійні засоби (проектор, інтерактивна дошка, комп'ютери), а також спеціалізоване програмне забезпечення. Під час занять застосовуються Microsoft Teams, Zoom, Google Meet для дистанційного навчання та консультацій, Moodle для організації навчального процесу, тестування та взаємодії зі здобувачами освіти.

Словесні методи навчання застосовуються під час лекцій та практичних занять для формування базових знань. Серед них – розповідь, що дозволяє викладачу логічно та доступно викладати матеріал із прикладами із муніципальної практики, пояснення для розкриття складних правових категорій, а також бесіда та дискусія, що забезпечують активну взаємодію зі здобувачами. Наочні методи сприяють візуалізації інформації та включають ілюстрації у вигляді схем, таблиць, презентацій і діаграм. Практичні методи орієнтовані на формування професійних навичок і включають аналіз кейсів, моделювання ситуацій, розв'язання ситуаційних задач.

Формування soft skills відбувається за допомогою роботи в малих групах, де здобувачі навчаються командній взаємодії, розподілу ролей та спільному прийняттю рішень. Важливими є ділові ігри та моделювання реальних професійних ситуацій, дебати й дискусії, що розвивають навички публічних виступів та аргументації. Для стимулювання творчого мислення використовуються мозкові штурми та квести, а кейс-методи дозволяють працювати з реальними прикладами з практики та шукати ефективні шляхи вирішення правових проблем. Застосування поєднання традиційних і сучасних методів навчання у викладанні дисципліни «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» дає змогу сформуванню у здобувачів не лише ґрунтовні теоретичні знання, а й практичні навички, критичне мислення та здатність до ефективної комунікації, що є важливими для успішної управлінської практики у сучасних умовах.

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєнням здобувачами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань здобувачів під час практичних занять, представлення доповіді, оцінювання виконання самостійної роботи, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі здобувачами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань здобувачів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому практичному занятті.

Модульний контроль має на меті перевірку засвоєння здобувачем певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Модульний контроль реалізується шляхом узагальнення результатів поточного контролю знань і проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі семестрового екзамену.

16. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Схема нарахування балів* для денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» за видами робіт

Види робіт/контролю	Перелік тем											
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12
	Практичне заняття											
	-	1	-	2	3	-	4	-	5	6	7	8
Виконання практичних завдань	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Тестування				6			6				6	
Виконання завдань самостійної роботи	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Модульний контроль							4					4
Всього за темами	2	2	2	8	2	2	12	2	2	2	8	6
Семестровий екзамен	50											
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100											

*В таблиці вказана максимальна кількість балів, які можна набрати за видами робіт

Шкала та критерії оцінювання виконання практичних завдань

Бали для денної форми здобуття освіти	Критерії оцінювання
1	Виконано завдання практичної роботи в повному обсязі, належним чином оформлено висновки, в яких відображено здатність до практичного застосування отриманих знань.
0,5	Виконано завдання практичної роботи із несуттєвими помилками або не в повному обсязі, оформлено висновки, які частково розкривають практичне завдання.
0	Не виконано практичну роботу або виконано із суттєвими помилками.

Оцінювання тестування:

- кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів ($1 \times 6 = 6$)
- правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Бали для денної форми здобуття освіти	Критерії оцінювання
1	Виконання завдань самостійної роботи здійснене у повному обсязі, не містить помилок, що дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти на високому рівні.
0,5	Виконання завдань самостійної роботи здійснене у повному обсязі, містить помилки та неточності, що дає можливість оцінити рівень формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти як достатній.
0	Завдання самостійної роботи не виконано та/або результати не відповідають поставленим завданням та/або завдання виконано із суттєвими помилками.

Шкала та критерії оцінювання виконання модульного контролю (тестування) для денної форми навчання:

- кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів ($1 \times 4 = 4$);
- правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами складання екзамену

Завдання	Бали	Критерії оцінювання
1. 2 теоретичних питання (кожне питання макс. 10 балів)	8-10	Питання розкрито повністю та правильно, відповідь чітка, логічно послідовна, висновки самостійні з наведенням прикладів, що свідчить про високий рівень засвоєння матеріалу відповідно до програмних результатів навчання.
	4-7	Питання розкрито в цілому, відповідь містить несуттєві помилки, що свідчить про середній рівень засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання
	0-3	Питання розкрито з суттєвими помилками, порушена логічність викладу матеріалу, відсутні висновки, неправильно використані науко-

		ві терміни, що не може свідчити про формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.
2. Тестування	0-30	Кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів (1×30=30), правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82 – 89	B – дуже добре	4 – добре
74 – 81	C – добре	
64 – 73	D – задовільно	3 – задовільно
60 – 63	E – достатньо	
35 – 59	FX – незадовільно з можливістю повторного складання	2 – незадовільно
0 – 34	F – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них:

– при підсумковому контролі у вигляді екзамену 50 балів відведено на поточний контроль, а 50 балів – на підсумковий (для допуску до екзамену необхідно мати не менше 25 балів поточної успішності);

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином (розподіл орієнтовний):

- робота на практичних заняттях (усні відповіді, виконання практичних завдань, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять), виконання контрольних робіт для дистанційної форми навчання – до 50 балів.

Присутність на лекціях і практичних заняттях не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів. При тривалій відсутності здобувача на заняттях із поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Здобувач, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку не менше 25 балів у випадку екзамену допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль Підсумковим контролем є екзамен. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті імені Юрія Кондратюка».

17. Методичне забезпечення

1. Трегубенко Г.П. Екологічне право : Навчальний посібник для студентів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання / Г.П. Трегубенко ; за заг. ред. Г.П. Трегубенко. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022. 234 с.

2. Трегубенко Г.П. Методичні рекомендації здобувачам вищої освіти для самостійної роботи з дисципліни «Законодавство в екологічній та енергетичній сферах» для студентів спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2024. 29 с.

18. Рекомендована література

Базова

1. Екологічне право України. Спеціальна та Особлива частини : Підручник / Краснова М.В., Краснова Ю.А. Київ: НУБіП України. 2023. 278 с. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/189/Екологічне%20право.%20Особлива%20та%20Спеціальна%20частини.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 25.08.2024).
2. Трегубенко Г.П. Екологічне право: навчальний посібник для студентів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022. 234 с.
URL: <http://lib.nupp.edu.ua/elcat/alog?tab=aa81a6a8db65dc6efa2bf3d7491e27f1> (дата звернення: 25.08.2024).
3. Екологічне право у схемах та визначеннях : Навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. К. Р. Резворович. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 188 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10687/1/макет_Екологічне%20право%20в%20схемах.pdf (дата звернення: 25.08.2024).
4. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. / Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г., Сменковський А. Ю., Рябцев Г. Л., Завгородня С. П. ; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 178 с.
5. Енергетична дипломатія України: аналіз статус-кво та практичні рекомендації. Київ : ГО «Діксі Груп», 2021. 54 с.
6. Bell S. Environmental Law / S. Bell, D. McGillivray, O. Pedersen, E. Lees, E. Stokes. 10th ed. Oxford : Oxford University Press, 2023. 60 p.
7. Sands P. Principles of International Environmental Law / P. Sands, J. Peel. – 5th ed. – Cambridge : Cambridge University Press, 2023. 1100 p.

Допоміжна

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червн. 1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 25.08.2023).
2. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. Редакція від 01.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. Редакція від 17.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
4. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII. Редакція від 23.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
5. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994 № 132/94-ВР. Редакція від 01.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. Редакція від 14.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
7. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. Редакція від 04.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

8. Кодекс законів про працю України: Закон УРСР від 10 грудн. 1971 р. № 322-VIII. Редакція від 01.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
9. Цивільний кодекс України: Закон України 16.01.2003 № 435-IV. Редакція від 05.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
10. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. Редакція від 04.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Редакція від 01.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.12.2023).
12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Редакція від 06.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
13. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. Редакція від 19.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 20.11.2023).
14. Про охорону навколишнього природного середовища Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII. Редакція від 08.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#top> (дата звернення: 15.10.2023).
15. Про Червону книгу України: Закон України від 7 лютого 2002 року № 3055-III. Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#top> (дата звернення: 15.10.2023).
16. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 року № 2707-XII. Редакція від 01.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#top> (дата звернення: 15.10.2023).
17. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року № 2456-XII. Редакція від 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#top> (дата звернення: 15.10.2023).
18. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 року № 1864-IV. Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#top> (дата звернення: 15.10.2023).
19. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII. Редакція від 07.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#top> (дата звернення: 15.10.2023).
20. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20 березня 2018 року № 2354-VIII. Редакція від 09.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#top> (дата звернення: 15.10.2023).
21. Директива від 13.07.2009 No2009/72/ЄС: Директива про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС.
22. Європейський Союз. URL: <https://www.nerc.gov.ua/pro-nkrekp/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mizhnarodni-dokumenti/energetichnezakonodavstvo-yes>.
23. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства від 25.10.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_926/#Tex.
24. Когут, С. Сучасні тенденції розвитку світової енергетики та енергетичної безпеки України. Modeling the Development of the Economic Systems, 4, 75-83. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-10>.
25. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року: Розпорядження КМУ від 21 квітня 2023 р. No373-р. (2023). Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>.
26. Трегубенко Г.П. Особливості забезпечення екологічної безпеки в умовах правового режиму воєнного стану / Г.П. Трегубенко // Журнал східноєвропейського права № 117, 2023. С. 77 – 82. URL: <https://easternlaw.com.ua/uk/osoblive-administrativne->

[pravo/tregubenko-g-p-osoblivosti-zabezpechennya-ekologichno%D1%97-bezpeki-v-umovax-pravovogo-rezhimu-voyennogo-stanu](#) (Електронне науково-практичне фахове видання, Галузь науки: юридичні науки).

27. Трегубенко Г.П., Гладченко Д.О. Державна політика в сфері природних ресурсів в Україні: аналіз та напрямки удосконалення. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. Випуск № 5, 2023. С. 50-54. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/18636/1/478-Текст%20статті-983-1-10-20240131.pdf> <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.8> (Фахове видання України категорії «Б»).
28. Трегубенко Г. П. Державна екологічна політика в сучасних умовах: стан та напрями удосконалення. *Право та інновації: науково-практичний журнал*. Випуск № 4 (44), 2023. С. 108-114. URL: <https://pti.org.ua/ndipzir/uk/article/view/1108/781> (Фахове видання України категорії «Б»).
29. Трегубенко Г. П. Регіональний аспект державної політики в сфері природних ресурсів в Україні / Г. П. Трегубенко // Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні : Матеріали X Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 квітня 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 95– 97.
30. Савченко, О. Проблеми та перспективи розвитку відновлюваної енергетики в 2024 році. Ліга Закон. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/227024_problemi-ta-perspektivi-rozvitku-vdnovlyuvano-energetiki-v-2024-rots.
31. Шендер Т. Ю. Генеза правового регулювання альтернативних джерел енергії. *Юридичний науковий електронний журнал*, 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/49>.
32. Усенко Н., Чернявський А. Практичний посібник з енергетичного аудиту промислових підприємств. Київ, 2020. 280 с.
33. Чернявський А., Іншеков Є. Керівництво з впровадження системи енергетичного менеджменту відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 50001:2018. Київ, 2021. 138 с.
34. Шинкарук Н., Шульга Є. Нормативно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки Європейського Союзу. *Нове українське право*. 2022. Вип. 3. С. 123–127.

19. Інтернет-ресурси

1. Сторінка курсу на платформі Moodle: <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=834>
2. Офіційний веб-сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/> (дата звернення: 25.08.2024).
3. Офіційний веб-сайт Міністерства енергетики України. URL: <https://www.mev.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <http://land.gov.ua> (дата звернення: 25.08.2024).
5. Офіційний веб-сайт Державного агентства водних ресурсів України. URL: <https://davr.gov.ua/> (дата звернення: 25.08.2024).
6. Офіційний веб-сайт Державного агентства лісових ресурсів України. URL: <https://davr.gov.ua/> (дата звернення: 25.08.2024).
7. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 25.08.2024).